

de kunst van het ridicule

Topacteur Graham Valentine in NTGent te gast voor 'Maeterlinck'

De Standaard, Geert Sels, 14 mrt 07

Voorstellingen van Christoph Marthaler zijn een genoegen om mee te maken en als Graham Valentine meespeelt al helemaal. De Schot beheerst het komische acteurspel als weinig anderen.

Valentine zat in de cast toen België kennismakte met Christoph Marthaler. Voor hun eerste editie van het KunstenFESTIVALdesArts hadden Frie Leysen en Guido Minne Murx uitgenodigd: in 1994 volslagen onbekend, inmiddels een cultstuk. Het had een boekje van een cast. Normale exemplaren waren er niet bij. Er zaten jonge acteurs in en acteurs op rijpere leeftijd, smalle en met een buikje, gedrongen en langgerekte. Maar het trosje theatrale buitenissigheden vormde een hecht ensemble dat briljante samenzang en puur slapstickspel afleverde. Sympathiek en ranzig tegelijk.

In dit gevarieerde acteurspalet was Valentine de hoogtewerker van dienst. Rijzige beende hij het speelveld over om vervolgens kolderiek de strijd aan te gaan met dichtklappende veldbedden – en zich te laten vangen als een muis in een val. Was hij verwickeld in een zoete samenzang, dan leek hij op de Queen-gitarist Brian May, maar dan zonder instrument en met uitgestreken koorknaapgezicht. Valentine is een Marthalergetrouwe van het eerste uur. En zelfs nog iets eerder. Marthaler was al 37 toen hij zich op theaterregie begon toe te leggen. Voordien leverde deze hoboïst van opleiding muziekjes af voor regisseurs als Matthias Langhoff en Christoph Nel. Volgens de legende kan hij zelfs een concert van Bach spelen op een grasspriet.

Officieel had het debuut van Marthaler in 1980 plaats met *Indeed*, maar in realiteit waren Valentine en Marthaler al tien jaar aan het experimenteren in de wonderlijke wereld van de podiumkunsten.

Pendelen

„Eerst studeerde ik levende talen”, zegt Valentine. „Ik heb nog voor de klas gestaan. Om mijn Duits op peil te brengen, verhuisde ik dan van Schotland naar Zwitserland. In Zürich kwam ik in een huis terecht waar ook Marthaler woonde. Hij was vooral met muziek bezig, maar deed nu en dan mime. Eerst is hij naar

Parijs getrokken om een opleiding bij Jacques Lecoq te volgen. Later ben ik hem gevolgd. Ik ben vier jaar in Parijs gebleven en ben nadien blijven pendelen tussen Groot-Brittannië en Zwitserland.” Valentine doet er heel gewoontjes over, maar nadien werkte hij met het kruim van het theater. In Engeland was dat vaak Deborah Warner, in Frankrijk meermaals Claude Régy. „Ik werk graag met regisseurs die met taal bezig zijn. Op hun manier zijn Régy en Marthaler allebei geïnteresseerd in muziek. Bij Régy is dat via de taal; Marthaler laat ons graag zingen.

Van Marthaler komt de uitspraak dat zijn acteurs zijn zangers zijn. Nu en dan, zoals nu met Rosemary Hardy, zit er een geschoolde operastem in de cast. Maar meestal zijn het acteurs die zoete coda's ten beste geven over ruisende beekjes, waaiende populieren of vileine oorlogsliedjes („Hitler has only got one ball”). Eén keer deed Valentine een pure zangrol. „Ik heb een geschoolde stem”, zegt hij. „Net als zoveel kinderen mocht ik van mijn moeder geen dialect spreken. Vanaf mijn zesde ging ik naar de voordracht, waar ik genoeg stemtraining kreeg. De rest vul je nadien zelf wel in. Ik voel niet de behoefte een of andere artistieke sekse te verdedigen. Ik heb genoeg in huis.”

Film

Valentine is inderdaad van vele markten thuis. In 2000 zette Marthaler hem in Twentieth century blues aan het dansen, daarvoor speelde hij in de films Farinelli (van Gerard Corbiau) en The baby of Maçon (Peter Greenaway).

De voorbije jaren was hij al vaker in onze contreien aan het werk. In Gent maakte hij twee jaar geleden Seemannslied, in Brussel zat hij vorig jaar in de cast van Winch only. In die laatste productie liet hij zijn Schotse „r” vervaarlijk rollen en waarde hij met zijn gifgroen pak tussen de Congo-memorabilia. Telkens bleef van de originele inspiratie niet veel over. Net zoals nu. „Het idee was om L'oiseau bleu van Maeterlinck te doen. Maar zo'n stuk moet je interesseren. We proberen veel liever scènes uit tijdens de repetities. Niet te veel geleuter rond de tafel, maar een korte, stevige spurt.” In die scènes weet hij meestal het banale aan het waardige te koppelen. Aristocratische knulligheid is bij hem niet langer een tegenstelling. „Ik zou dat het ridicule noemen.

Je moet jezelf durven ondergraven. Als je iets verhevens doet, moet je tegelijk iets kleins doen, zodat het publiek even naar adem moet happen. Over het ridicule gaat tenslotte heel het leven. Ik probeer dingen naar boven te halen die verdrongen zijn.” Volgens Valentine zijn de meeste mensen gevangen. „We houden ons zo graag voor dat we openhartig en ruimdenkend zijn. Maar dat is niet zo. Bijna alles in ons leven is gedictéerd. En al zouden we over voldoende vrijheid beschikken, dan nog ligt het te weinig in ons vermogen er ons ding mee te doen. Beschouw

het dus als een daad van hygiëne. Als je buik volzit, moet je naar het toilet om je leeg te maken. Dat is hetzelfde met verdrongen verhalen. Het publiek moet ontspannen gaan zitten en dan zichzelf loslaten.”